

VOORWOORD

In een eerste essay *Stadhouden* stelt Marc De Kesel zich de vraag naar het fundament van de liberale staat. De Kesel situeert het begin ervan in de *Eerste Vrije Statenvergadering*, die Willem van Oranje in juli 1572 bijeenroept. Als Stadhouder van de Spaanse koning trommelt van Oranje illegaal de standen samen, waarmee ze de fundamentele positie van de koning en dus ook God ondergraven. De ultieme vraag is dan: ‘Wat komt er in de plaats?’. De oplossing die uit dit overleg groeit, bevat de wankelende kern van de moderniteit. De Nederlandse Republiek wordt een plaats waar de burger ‘in vrijheid’ God affirmeert als grond van de vrijheid, waarmee Gods absolute positie (gelukkig) niet wordt hersteld. Die democratie wijst dan wel elk absolutisme af, maar dit belet niet, aldus De Kesel, dat een verwijzing ernaar overeind blijft. Op deze wijze danst de moderne democratie op twee benen, waardoor het middeleeuws absolutisme in een nieuw gedaante opnieuw de kop kan opsteken. De Kesels essay bevat een politieke boodschap, die blijvend relevant is. Welke verborgen vormen van fundamentalisme zijn vandaag ons deel – “dat wij onze vrijheid goddelijke allure aanmeten”?

In dit nummer stellen ook Jacques De Visscher en François Levrau de vraag naar die vrijheid. De Visscher doet dit aan de hand van het laatste werk *Vrijheid* van Antoon Braeckman en *Wat op het spel staat. Verkenningen in existentiële ethiek* van Cyril Lansink. Levrau gaat dan te rade bij John Stuart Mill. Als de vrijheid fundamenteel is, wat is dan haar reikwijdte? Mag een meerderheid dan een minderheid het zwijgen op leggen? Komt de vrijheid hiermee met zichzelf in tegenspraak? Levrau zoekt een antwoord vanuit een utilitaristische benadering.

Willy Coolsaet bespreekt een tekst waarin Rudolf Boehm erop wijst hoe zowel het westers als oosters denken een traditie van eenheidsdenken kent en hoe die traditie doorwerkt tot in westerse wetenschappen. Ook hier keert de vraag naar het fundament terug.

Dit nummer kent ook een verrassend debuut. Thibault Coigniez, een masterstudent van Luc Anckaert, verwerkte zijn masterthesis over George Steiner tot een essay. Hij probeert vanuit het concept ‘reële presentie’ de kern van Steiners denken weer te geven. Daarvoor maakt hij een interessante omweg langs de muziek.

Ook onze recensies zijn een bijzondere aandacht waard. Philippe Lepers bespreekt Erik Ogers postuum verschenen werk over Nietzsche. Het is een indringend stuk en ook een afscheid van een leermeester. Ook de volgende belangwekkende werken krijgen een bespreking. Donald Looses laatste politieke werk *Democratie op wankelende bodem* – dat op zijn beurt ook een poging is om de funderingsvraag van de moderne democratie te duiden. Loose hanteert daarvoor zijn referentiepunt Kant. Een derde recensie bespreekt Joop Berdings werk, dat terecht opnieuw aandacht vraagt voor de illustere Cornelis Verhoeven. Verder

geeft Rob Devos ons zijn lezing van het laatste werk van Rudiger Safranski: *Eenling zijn. Een filosofische benadering*, waar uiteraard ook de vraag naar het fundamentalisme van de moderne vrijheid aan bod komt. Afsluitend bespreekt Sigrid Wallaert *Liefde en revolutie* van Lotte Spreeuwberg. Na al die vragen over vrijheid en gronden is het misschien geruststellend dat Wallaert als volgt eindigt: “Simpelweg aandacht hebben voor wat er gebeurt, luisteren, kijken, lezen, waarnemen; dat is het begin. Van daaruit kunnen we verder.” *Liefde en Revolutie!* Na de coronacrisis en de actuele klimaat-, Oekraïne- en energiecrisis geeft dit moed.

Henk Vandaele